

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

12 marca 2026 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Agnieszka Jurkowska-Chocyk (przewodniczący)

SSN Beata Janiszewska (sprawozdawca)

SSN Marcin Trzebiatowski

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 12 marca 2026 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej Bank spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z 30 maja 2022 r., VI ACa 619/21,
w sprawie z powództwa D.H.
przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.
o ustalenie i zapłatę,

- 1. oddala skargę kasacyjną;**
- 2. zasądza od Bank spółki akcyjnej w W. na rzecz D.H. 2700
(dwa tysiące siedemset) złotych tytułem kosztów postępowania
kasacyjnego.**

Beata Janiszewska

Agnieszka Jurkowska-Chocyk

Marcin Trzebiatowski

[J.T.]

UZASADNIENIE

Powódka D.H. wniosła ostatecznie o zasądzenie od pozwanego Bank w W. (dalej: bank) na jej rzecz kwot 100 825,13 zł oraz 6 260,83 CHF wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od wskazanych w pozwie dat oraz o ustalenie, że bliżej określona umowa kredytu zawarta przez powódkę z poprzednikiem prawnym pozwanego jest nieważna. Sąd Okręgowy w Warszawie uwzględnił żądanie w przeważającej części, oddalając powództwo jedynie co do części odsetek, które zasądzono od dnia 3 listopada 2020 r. do dnia zapłaty.

Sąd Apelacyjny w Warszawie, na skutek apelacji banku, zmienił zaskarżone orzeczenie w ten sposób, że oddalił powództwo w zakresie dotyczącym odsetek za okres od 3 listopada 2020 r. do 3 lutego 2022 r. oraz za okres od 16 maja 2022 r. do dnia zapłaty. Uwzględnił również podniesiony przez pozwanego zarzut zatrzymania, a w pozostałym zakresie apelację oddalił.

W sprawie ustalono, że 8 lutego 2008 r. powódka zawarła z poprzednikiem prawnym banku umowę kredytu hipotecznego w kwocie 200 000 zł na okres 480 miesięcy. W sprawie poczyniono również szczegółowe ustalenia co do okoliczności zawarcia tej umowy oraz jej treści, w tym dotyczące przyjętego w kontrakcie mechanizmu powiązania (indeksacji) kredytu z walutą obcą – frankiem szwajcarskim. Kredyt miał zostać wypłacony w złotych – po przeliczeniu kwoty z waluty obcej. Saldo zadłużenia z tytułu kredytu wyrażone miało być w walucie obcej i obliczone według kursu stosowanego przy uruchomieniu kredytu. W złotych polskich miały być także spłacane raty – po przeliczeniu złotych na franki szwajcarskie. W obu przypadkach uzgodniono dokonywanie przeliczeń według publikowanej przez bank tabeli kursowej, odpowiednio po kursie kupna oraz sprzedaży. Strony zmieniły umowę kredytu aneksem z 19 grudnia 2016 r., na podstawie którego powódka mogła spłacać raty kredytu bezpośrednio w walucie indeksacji – z pominięciem mechanizmu przeliczeń. Łącznie powódka uiściła na rzecz banku tytułem rat kredytu kwoty 101 066,22 zł oraz 6260,83 CHF.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Apelacyjny ocenił, że postanowienia umowne kształtujące mechanizm indeksacji na podstawie kursu wymiany walut

jednostronnie ustalanego przez bank były niedozwolone w rozumieniu art. 385¹ § 1 zd. 1 k.c. i nie wiązały powódki jako konsumentki. Postanowienia te podlegały badaniu przez pryzmat przesłanek zastosowania tego przepisu, gdyż, choć określały główne świadczenia stron, to nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c.). Jednoznaczność należy bowiem rozumieć, zdaniem Sądu drugiej instancji, nie jako zrozumiałość postanowienia w sensie gramatycznym, lecz jako przejrzystość skutków ekonomicznych konkretnego rozwiązania umownego. Sporne klauzule nie spełniały tego kryterium, gdyż stosowane przez pozwanego kursy walut, a w konsekwencji kwoty podlegające wypłacie i spłacie, mogły być ustalane w sposób arbitralny.

W konsekwencji powyższego Sąd Apelacyjny ocenił, że umowa stron okazała się nieważna. Jej wykonanie nie było bowiem możliwe bez postanowień niewiążących powódki jako konsumentki. Tym samym żądane w sprawie kwoty podlegały zasądzeniu jako świadczenia nienależne (art. 410 § 1 w zw. z art. 405 k.c.). Jednocześnie uwzględnieniu podlegało żądanie ustalenia (art. 189 k.p.c.), gdyż powódka miała interes prawny w jego dochodzeniu. Samo częściowe rozliczenie dotychczas uiszczonych świadczeń nie stabilizowało bowiem sytuacji prawnej stron procesu.

Odnosnie do odsetek Sąd drugiej instancji wskazał, że żądanie ich zasądzenia podlegało oddaleniu za okres sprzed 3 lutego 2022 r., gdyż powódka została pouczona o skutkach trwałej bezskuteczności (nieważności) umowy kredytu dopiero w toku postępowania apelacyjnego. Odmówiła ona zgody na związanie jej postanowieniami niedozwolonymi w piśmie, które doręczono pozwanemu 3 lutego 2022 r. Przed tą datą jej roszczenia nie były zatem wymagalne. Jednocześnie oddalono żądanie odsetek za okres od 16 maja 2022 r., gdyż w tej dacie bank złożył oświadczenie w przedmiocie prawa zatrzymania, wobec czego przestał pozostawać w opóźnieniu w spełnieniu świadczenia stanowiącego przedmiot zatrzymania.

Pozwany wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego, zarzucając naruszenie: (1) art. 385¹ § 1 w zw. z art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c. w zw. z art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13, (2) art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c. w zw. z art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13, (3) art. 385¹ § 1 i 2 k.c., (4) art. 69 ust. 3 pr.bank. oraz art. 65 k.c. i art. 358 § 2 k.c.,

wszystkie w zw. z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13, (5) art. 385¹ § 2 k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 oraz w zw. z motywem dwudziestym pierwszym dyrektywy 93/13, (6) art. 189 k.p.c., (7) art. 385¹ § 1 i art. 385² k.c. w zw. z art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13, a także (8) art. 496 w zw. z art. 497 w zw. z art. 455 w zw. z art. 481 § 1 k.c.

W ramach pierwszego zarzutu skarżący dążył do wykazania, że w spornej umowie należało wyodrębnić i osobno zbadać przez pryzmat przesłanek z art. 385¹ § 1 zd. 1 k.c. samo powiązanie umowy z walutą obcą (klausulę ryzyka walutowego) oraz dodane na potrzeby wykonania umowy odesłanie do stosowania tabeli kursowej banku (klausule spreadowe). Bank podnosił również, że umowa nadawała się do wykonania w razie uznania tej drugiej grupy postanowień umownych za niedozwolone.

Do koncepcji podziału mechanizmu indeksacji na dwie grupy klauzul nawiązywał także zarzut drugi, zgodnie z którym klauzula ryzyka walutowego sformułowana została w sposób jednoznaczny, wobec czego nie powinna być przedmiotem badania na podstawie art. 385¹ § 1 zd. 1 k.c. z uwagi na wyłączenie zawarte w art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c. Z kolei w zarzucie trzecim podważono stanowisko o niedozwolonym charakterze mechanizmu indeksacji umowy. Do zagadnienia tego nawiązano także w zarzucie siódmym, w którym zakwestionowano przyjęcie, że stopień poinformowania powódki o ryzyku kursowym nie był wystarczający; skarżący wiązał tę tezę z podważaniem oceny, że niedozwolone były postanowienia wprowadzające do umowy element ryzyka walutowego.

W zarzutach czwartym oraz piątym bank przedstawił koncepcję, zgodnie z którą ewentualne uznanie spornych postanowień za niedozwolone nie powinno było skutkować uznaniem, że umowa nie wiąże stron także w pozostałej części. W zarzucie szóstym podważano stanowisko o tym, że powódka ma interes prawny w dochodzeniu ustalenia nieistnienia stosunku prawnego, mimo iż przysługiwało jej roszczenie o zapłatę. W ostatnim, ósmym zarzucie zakwestionowano przyznanie powódce odsetek od zasądanego świadczenia pieniężnego, podczas gdy – zdaniem banku – na skutek podniesienia zarzutu zatrzymania odsetki za opóźnienie nie były należne.

W odpowiedzi na skargę powódka wniosła o jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna podlegała oddaleniu.

W pierwszej kolejności należy zbadać zarzuty zmierzające do podważenia stanowiska Sądu Apelacyjnego o charakterze spornych postanowień umownych jako niedozwolonych w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. oraz dokonać oceny tego, jakie postanowienia dają się wyróżnić w kontrakcie stron. Następnie rozważeniu będzie podlegała kwestia wpływu zawarcia takich postanowień na fakt związania stron stosunkiem prawnym mającym wynikać z umowy kredytu oraz przysługiwania powódce interesu prawnego w żądaniu ustalenia nieistnienia stosunku prawnego z bankiem. Finalnie natomiast podjęte zostanie zagadnienie odsetek od kwot należności głównych zasądzonych na rzecz powódki.

Co się tyczy możliwości podziału mechanizmu indeksacji kredytu i wyróżnienia w spornej umowie odrębnej klauzuli ryzyka walutowego oraz klauzul spreadowych, to kwestia ta nie ma znaczenia dla sprawy. W uchwale składu całej Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, OSNC 2024, nr 12, poz. 118, stwierdzono bowiem, iż w razie uznania, że postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów (pkt 1) oraz że w razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie (pkt 2). Sąd Najwyższy w obecnym składzie nie znajduje podstaw do podjęcia działań unormowanych w art. 88 § 1 u.s.n., wobec czego pozostaje związany stanowiskiem wyrażonym w uchwale (zob. wyroki SN z 21 listopada 2024 r., II CSKP 1088/24, oraz z 27 lutego 2025 r., II CSKP 1815/22).

Z przytoczonych wyżej też uchwały wynika, że już sam niedozwolony charakter postanowień określanych przez bank mianem klauzul spreadowych powoduje, iż umowa kredytu nie wiąże stron. Zarzuty pierwszy, drugi oraz siódmy mogłyby mieć zatem znaczenie dla sprawy tylko w razie uprzedniego rozstrzygnięcia

o trafności zarzutu trzeciego. Tymczasem należy podzielić stanowisko Sądu Apelacyjnego, że umożliwienie bankowi swobodnego ustalania kursów walut, od których zależy pierwotne saldo kredytu oraz wysokość poszczególnych rat, jest sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumenta. Kwestia ta była analizowana w orzecznictwie Sądu Najwyższego oraz sądów powszechnych w wielu sprawach, w tym również toczących się z udziałem pozwanego.

W świetle powyższej uchwały za nietrafne należy także uznać zarzuty czwarty i piąty. W uchwale przesądzono bowiem, że skutkiem niedozwolonego charakteru postanowienia umownego odsyłającego strony do tabeli kursowej banku jest stan niezwiązania umową także w pozostałej części. Bank niezasadnie podniósł również, że powódka nie ma interesu prawnego w dochodzeniu ustalenia nieistnienia spornego stosunku prawnego. Pozwany twierdzi, że zgłosiła ona w sprawie „dalej idące roszczenie”, tj. żądanie zapłaty; pomija jednak okoliczność, że powódka zawarła z poprzednikiem prawnym pozwanego umowę o kredyt hipoteczny, a ustalenie nieistnienia stosunku prawnego m.in. umożliwia wykreślenie obciążenia nieruchomości. Związany z tym interes powódki ma charakter prawny, a nie tylko faktyczny. Nie bez znaczenia jest również to, że umowę zawarto w 2008 r. na okres 40 lat.

W nawiązaniu do używanego przez skarżącego zwrotu o „dalej idącym roszczeniu” należy również wyjaśnić, że tego rodzaju relacja nie występuje między zgłoszonym w sprawie żądaniem ustalenia nieistnienia stosunku prawnego z umowy kredytu i żądaniem zapłaty. Twierdzenie o braku interesu prawnego z uwagi na przysługiwanie powódce „dalej idącego roszczenia” mogłoby być ewentualnie uzasadnione, gdyby powódka żądała – zamiast zapłaty – ustalenia, że bank jest jej dłużnikiem co do kwot 100 825,13 zł oraz 6 260,83 CHF. W typowym przypadku tego rodzaju żądanie rzeczywiście można byłoby uznać za niepodlegające uwzględnieniu z powodu braku interesu prawnego. W niniejszej sprawie występuje jednak odmienna sytuacja, gdyż wprowadzie stan nieistnienia stosunku prawnego jest przesłanką uwzględnienia żądania zapłaty, jednak ustalenie tego stanu realizuje również odmienne, dalej idące interesy powódki, związane także z kategoriycznym rozstrzygnięciem, że z powodu nieważności umowy strony nie są związane stosunkiem zobowiązaniowym.

Niezasadne było także zakwestionowanie rozstrzygnięcia Sądu Apelacyjnego o zasądzonych w sprawie odsetkach. Z uwagi na kierunek zaskarżenia Sąd Najwyższy nie odnosi się przy tym do tego, czy zasadne było oddalenie żądania powódki w odniesieniu do okresu od wezwania pozwanego do zapłaty do dnia, w którym konsumentka odmówiła zgody na dalsze obowiązywanie postanowień niedozwolonych. Co się z kolei tyczy odsetek za okres sprzed skorzystania przez bank z prawa zatrzymania, to były one należne. Skuteczne skorzystanie z prawa zatrzymania, jako zarzutu hamującego, pozbawia wierzytelność cechy wymagalności, co skutkuje tym, iż dłużnik nie znajduje się już w stanie opóźnienia, który uzasadniałby powstanie roszczenia o zapłatę odsetek (zob. wyroki SN: z 31 stycznia 2002 r., IV CKN 651/00, OSNC 2002, Nr 12, poz. 155; z 7 stycznia 2005 r., IV CK 204/04; z 6 lutego 2015 r., II CSK 359/14, i z 31 maja 2022 r., II CSKP 34/22, OSNC 2023, Nr 3, poz. 24, a także postanowienie SN z 28 grudnia 2023 r., I CSK 6431/22). Skutek ten działa jednak jedynie *ex nunc*. W okresie sprzed skorzystania z prawa retencji bank pozostawał w stanie opóźnienia, wobec czego powódce należały się odsetki ustawowe za opóźnienie.

Tym samym skarga kasacyjna podlegała oddaleniu na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. O kosztach orzeczono zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik sprawy, ich wysokość ustalając na podstawie § 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie.

Z uwagi na powyższe orzeczono jak w sentencji wyroku.

Beata Janiszewska

Agnieszka Jurkowska-Chocyk

Marcin Trzebiatowski

[J.T.]

[SOP]